

i større Udstrækning fandt Sted i Forbindelse med vort egentlige Produktionsapparat. Hvordan mener Forfatteren saa, Kapitaldannelsen fandt Sted? Det er Opgørelsesvanskeligheder, der faar Forfatteren til at undlade at sondre imellem varige og ikke varige Produktionsmidler. Den Vanskelighed er dog allerede overvundet ved den første Opgørelse af Forædlingsværdien, der er foretaget her i Landet (se N. H. Skade: »Industriens og Landbrugets Forædlingsværdi«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1928), og i den nyeste Opgørelse af Statistisk Departement (se Kampmann: »Danmarks Nationalindkomst i 30'erne«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1942). Forfatteren angiver at kende de to nævnte Statistikere, men næppe deres Værker. Kampmann opgør i hvert Tilfælde Tilvæksten i de varige Produktionsmidler til 400 Millioner Kroner i 1935, et Beløb, der er tilstrækkeligt stort til, at dets Fordeling paa de forskellige Erhvervsgrupper er af væsentlig Betydning ved Opgørelse af det samfundsmæssige Udbytte. De varige Produktionsmidlers Tilvækst er formentlig heller ikke med i Forfatterens Overslag over Nationalindkomsten, 4,8 Milliarder Kroner, i Gennemsnit for 1934 til 1936, hvilket i øvrigt stemmer overraskende godt med Kampmanns 5,3 Milliarder Kroner indbefattet de nævnte 400 Millioner Kroner.

Forfatterens Indsats skal imidlertid ikke reduceres til en Beregning af Erhvervenes Forædlingsværdi, der er mere ufuldstændig end de hidtil opgjorte. Han gaar et Skridt videre end de ovennævnte Statistikere ved for de enkelte Erhverv at sammenstille Importbehovet med det samfundsokonomiske Udbytte. For Industrien er Forholdet mellem de to Værdier saaledes 1,8 og for Landbruget 3,93. For fremtidige Dispositioner har Forfatteren givet Ret i, at det ikke maa være disse Forholdstal, men Spørgsmaalet om Grænseimportkvote, Importforbruget pr. følgende Enhed, der er afgørende. Ud fra denne Kvotes formodede Variation fastslaar Forfatteren, at med det Produktionsomfang Landbrug og Industri havde naaet før den nuværende Krig, var der større samfundsoekonomisk Fordel ved at udvide Industrieksporten end Landbrugseksporten og større Fordel ved at importere Raastoffer til Industrien end til Landbruget. Bag dette Resultat ligger i Virkeligheden Proportionslovens Betydning for Landbrugsproduktionen, og med den i Tankerne er det lidet overraskende, at det samfundsoekonomiske Udbytte for Landbruget under konstante Priser kan stige efter, at det privatøkonomiske Udbytte er begyndt at falde, medens det gaar anderledes for Industrien, men man kan ikke deraf som Forfatteren slutte, at Staten skal yde Tilskud til Landbruget.

Altsaa — ikke uden Fejl og Ensidighed, men et læseværdigt og dygtigt Arbejde.

Niels Banke.

Erik Lyng: **Danmarks Industrieksport. En statistisk-organisatorisk Studie.** Handelshøjskolen i København, Eksportinstitutets Skrifter 2. Einar Harcks Forlag. 1943. 150 Sider. 5,75 Kr.

En samlet Fremstilling af den danske Eksporthandel og dens Organisation indenfor de enkelte Brancher og for de forskellige Varegrupper har hidtil ikke foreligget. For Eksporthandelen med Landbrugsvarer, hvor det drejer sig om forholdsvis faa store og ensartede Varemængder, er Organisationen inde i faste og traditionelle Former, hvorimod det for Industrieksporten,

i større Udstrækning fandt Sted i Forbindelse med vort egentlige Produktionsapparat. Hvordan mener Forfatteren saa, Kapitaldannelsen fandt Sted? Det er Opgørelsesvanskeligheder, der faar Forfatteren til at undlade at sondre imellem varige og ikke varige Produktionsmidler. Den Vanskelighed er dog allerede overvundet ved den første Opgørelse af Forædlingsværdien, der er foretaget her i Landet (se N. H. Skade: »Industriens og Landbrugets Forædlingsværdi«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1928), og i den nyeste Opgørelse af Statistisk Departement (se Kampmann: »Danmarks Nationalindkomst i 30'erne«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1942). Forfatteren angiver at kende de to nævnte Statistikere, men næppe deres Værker. Kampmann opgør i hvert Tilfælde Tilvæksten i de varige Produktionsmidler til 400 Millioner Kroner i 1935, et Beløb, der er tilstrækkeligt stort til, at dets Fordeling paa de forskellige Erhvervsgrupper er af væsentlig Betydning ved Opgørelse af det samfundsmæssige Udbytte. De varige Produktionsmidlers Tilvækst er formentlig heller ikke med i Forfatterens Overslag over Nationalindkomsten, 4,8 Milliarder Kroner, i Gennemsnit for 1934 til 1936, hvilket i øvrigt stemmer overraskende godt med Kampmanns 5,3 Milliarder Kroner indbefattet de nævnte 400 Millioner Kroner.

Forfatterens Indsats skal imidlertid ikke reduceres til en Beregning af Erhvervenes Forædlingsværdi, der er mere ufuldstændig end de hidtil opgjorte. Han gaar et Skridt videre end de ovennævnte Statistikere ved for de enkelte Erhverv at sammenstille Importbehovet med det samfundsokonomiske Udbytte. For Industrien er Forholdet mellem de to Værdier saaledes 1,8 og for Landbruget 3,93. For fremtidige Dispositioner har Forfatteren givet Ret i, at det ikke maa være disse Forholdstal, men Spørgsmaalet om Grænseimportkvote, Importforbruget pr. følgende Enhed, der er afgørende. Ud fra denne Kvotes formodede Variation fastslaar Forfatteren, at med det Produktionsomfang Landbrug og Industri havde naaet før den nuværende Krig, var der større samfundsoekonomisk Fordel ved at udvide Industrieksporten end Landbrugseksporten og større Fordel ved at importere Raastoffer til Industrien end til Landbruget. Bag dette Resultat ligger i Virkeligheden Proportionslovens Betydning for Landbrugsproduktionen, og med den i Tankerne er det lidet overraskende, at det samfundsoekonomiske Udbytte for Landbruget under konstante Priser kan stige efter, at det privatøkonomiske Udbytte er begyndt at falde, medens det gaar anderledes for Industrien, men man kan ikke deraf som Forfatteren slutte, at Staten skal yde Tilskud til Landbruget.

Altsaa — ikke uden Fejl og Ensidighed, men et læseværdigt og dygtigt Arbejde.

Niels Banke.

Erik Lyng: **Danmarks Industrieksport. En statistisk-organisatorisk Studie.** Handelshøjskolen i København, Eksportinstitutets Skrifter 2. Einar Harcks Forlag. 1943. 150 Sider. 5,75 Kr.

En samlet Fremstilling af den danske Eksporthandel og dens Organisation indenfor de enkelte Brancher og for de forskellige Varegrupper har hidtil ikke foreligget. For Eksporthandelen med Landbrugsvarer, hvor det drejer sig om forholdsvis faa store og ensartede Varemængder, er Organisationen inde i faste og traditionelle Former, hvorimod det for Industrieksporten,

der dækker en broget Mangfoldighed af Varer, ikke har været muligt at danne sig et Overblik over, hvorledes Eksporten af disse forskellige Varer er organiseret.

I Dr. Erik Lynges Bog er disse Forhold gjort til Genstand for en indgaaende Undersøgelse, og det er lykkedes Forfatteren — ved Hjælp af en omhyggelig, selvstændig Bearbejdelse af Dele af Oplysningerne paa det originale Materiale vedrørende Erhvervstællingen 1935 i Forbindelse med Benyttelse af Handelsstatistikens og Produktionsstatistikens Resultater — at fremdrage en Række nye Oplysninger om Eksportforholdene for de forskellige Industrivarer. Disse Oplysninger har Forfatteren forstaaet at samle til en klar og letfattelig Fremstilling af Industrieksportens Problemer som Helhed. Bogens Talmateriale er ført op til og med Aaret 1938, medens Krigen og de af den skabte Forhold er ladet ude af Betragtning.

I Bogens Indledningskapitel er paa erhvervsgeografisk Grundlag foretaget en Oversigt over den danske Udenrigshandels og specielt Industrieksportens Forudsætninger og Betydning. Tilegnelsen af dette Stof er lettet for Læseren ved udstrakt Anvendelse af Tabeller og Kurver, der viser Danmarks i Forhold til Folketallet store Betydning i Verdenshandelen. Sammensætningen af vor Eksport har i Løbet af indeværende Aarhundrede forskudt sig i Retning af en relativt større Andel for Industrivarerne og tilsvarende mindre for de egentlige Landbrugsvarer, en Udvikling, der tilsyneladende ikke var standset ved Krigsudbruddet i 1939. Medens saaledes Industrieksporten før forrige Verdenskrig kun udgjorde 11 pCt. af den samlede Eksport, er dens Andel steget til over 25 pCt. for de sidste Fredsaar, eller i Værdi en Stigning fra ca. 70 til ca. 400 Mill. Kr. aarlig.

Af den samlede Industriproduktion udgør den Del, der eksporteres, omkring 10 pCt., medens Landbruget eksporterer henimod Halvdelen af sin Produktion.

Som nævnt var Industrieksporten stærkt spredt paa forskellige Varer, men den overvejende Del af den koncentrerer sig dog om visse særlig eksportafhængige Industrigrupper, nemlig Fremstilling af Skibe, Maskiner og Automobile, Varer af Jern og Metal, kemiske Artikler, animalske og vegetabiliske Olier samt Konserves. Industrieksporten bestaar altsaa i højere Grad af Produktionsmidler end af Konsumgoder, hvorved den bliver særlig følsom overfor Konjunkturforsvælgelserne i Aftagerlandene.

Medens Eksportmarkedet for vore Landbrugsvarer i alt overvejende Grad var Nabolandene Storbritannien og Tyskland, er Industriens udenlandske Markeder betydeligt mere spredte. Til Storbritannien og Tyskland gik før Krigen kun en Femtedel, til skandinaviske Lande to Femtedele og til det øvrige europæiske Udland en Femtedel; af den resterende Femtedel gik over Halvdelen til Amerika. Næsten alle Lande var repræsenteret som Købere.

I Bogens næste Hovedafsnit behandles Industrieksportens Organisation i Hjemlandet. Dette Afsnit er Bogens centrale, idet der her paa Basis af Erhvervstællingsmaterialet og Handelsstatistikken er foretaget en grundig Gennemgang af de enkelte Industrigrupper og Engroshandelsbrancher for derigennem at klarlægge, hvilke Virksomheder der formidler Danmarks Industrieksport og beregne, i hvilket Omfang denne er direkte, d. v. s. foretages fra den producerende Virksomhed, eller indirekte, d. v. s. foretages med en selvstændig organiseret Grossistvirksomhed som Mellemlid. Forfatteren har her forstaaet at drage Nytte af de forskellige Omraader af den

officielle Statistik og sammenarbejdet disse til et klart Helhedsbillede. Det store Talmateriale, der herved er fremkommet, bringes som Bilag til Bogen. Resultatet af denne Del af Undersøgelsen er i store Træk, at den direkte Eksport er langt den betydeligste, nemlig i 1934 67 pCt. af hele Eksporten. For den Del af Eksporten, der bestaar af danske Industriprodukter, altsaa bortset fra Transithandel, var den direkte Eksport endog 77 pCt. Henregner man yderligere de af Industrivirksomheder oprettede og kontrollerede, men særskilte Salgskontorer til Industrivirksomheden, stiger den direkte Eksports Andel til 86 pCt.

Den selvstændige Engroshandel effektuerer saaledes kun en mindre Del af vor samlede Industrieksport. Dette staar i Forbindelse med, at de store Industrivirksomheder i vidt Omfang selv varetager deres Eksportinteresser, og dette gælder i særlig Grad Virksomheder, der fremstiller Produktionsmidler. Den direkte Eksport var større til de fjernere Markeder end til vore Nabolande. Til oversøiske Lande skete Eksporten næsten uden Engroshandelens Medvirken baade for store og smaa Virksomheder; indenfor Eksporten til Skandinavien havde Engroshandelen derimod en ret stærk Position ved Afsætningen af en Række Industrivarer. Disse Forhold hænger sammen med, at der i Danmark, især paa Grund af Eksportvarernes specielle Natur, kun i ringe Omfang findes en Engroshandelsstand, der har specialiseret sig paa oversøisk Eksport, hvorfor Industrien har maattet skabe sig sin egen Eksportorganisation.

I et Tillæg til Afhandlingen har Forfatteren fremsat en teoretisk Fremstilling af Fordele og Ulemper ved direkte og indirekte Eksport. Han gennemgaar de forskellige Former for erhvervsspecialiseret Eksporthandel og paaviser Sammenhængen mellem Industriens Udviklingsstadium og Eksporthandelens Karakter, idet en bestemt industriel Organisation kræver en dertil afpasset Engroshandel. Ofte kommer de to Erhvervs Interesser i Konflikt med hinanden, idet Industrien ved at søge til det yderste at udnytte Stordriftens Fordele selv som en Forlængelse af sin produktive Virksomhed sørger for Afsætningen af sine Produkter, medens Eksportøren i højere Grad føler sig som Varetager af de udenlandske Køberes Interesser for at bevare disse som Kunder. Udviklingen har dog vist, at Grossisten stadig paa en Række Omraader kan klare sig i Konkurrencen som Eksportør, nemlig hvor han kan udnytte sine specielle Evner og sit Kendskab til Markedsforholdene. Naar den direkte Eksport for Danmarks Vedkommende spiller saa dominerende en Rolle, hænger det for en stor Del sammen med, at det for saa specialiserede Varer, som det her drejer sig om, Maskiner m. v., er naturligt, at Producent og Forbruger træder i direkte Forbindelse med hinanden, idet disse i langt højere Grad end den mellemkommende Engroshandler har Forudsætninger for at besidde det Detailkendskab, som er en nødvendig Betingelse for at kontrahere vedrørende disse stærkt forarbejdede og i mange Tilfælde komplicerede Eksportartikler.

Johs. Nielsen.

Henry Stjernqvist: Statistikkens A B C. Forlaget Fremad. København 1943. 189 Sider.

»At give samfundsinteresserede Læsere et Hjælpemiddel til den rette Forstaaelse og Behandling af statistiske Oplysninger« er Formaalet med